

บทที่ 14

พื้นฐานของพฤติกรรม

(Foundations of Behavior)

พฤติกรรม (Behavior) คือ การกระทำของบุคคล

พฤติกรรมองค์การ (Organizational Behavior) เป็นการศึกษาการกระทำของบุคคลในการทำงาน มี 2 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมบุคคล (Individual Behavior)
2. พฤติกรรมกลุ่ม (Group Behavior)

จุดมุ่งหมายของพฤติกรรมองค์การ ก็คือ การอธิบายและคาดการณ์พฤติกรรมนั่นเอง

เจตคติ (Attitude) คือ เป็นการบอกกล่าวเชิงประเมินหรือการวินิจฉัยว่าชอบหรือไม่ชอบต่อวัตถุ คนและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง เจตคติไม่ใช่ค่านิยมจะค่อนข้างเฉพาะเจาะจงมากกว่าค่านิยม อย่างไรก็ตาม ทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เจตคติมีส่วนประกอบ 3 อย่างคือ

1. **ส่วนประกอบด้านความเข้าใจ (Cognitive Component)** เป็นความคิดเห็นหรือความเชื่อ เช่น คนเราน่าจะสนุกกับงานของเขา

2. **ส่วนประกอบด้านความพอใจหรือความรู้สึก (Affective Component)** เป็นส่วนที่อบอุ่นของอารมณ์ในคำบอกกล่าว เช่น ฉันชอบสอนหนังสือ

3. **ส่วนประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior Component)** เป็นความตั้งใจที่จะประพฤติตามแนวทางที่ยึดมั่น เช่น ฉันจะไม่ทำงานในกิจการที่ไม่มีจริยธรรมทางการดำเนินธุรกิจ

ที่มาของเจตคติคล้ายกับที่มาของค่านิยม คือ จากบิดามารดา ครู และเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เจตคติมีความสำคัญพอๆ กับค่านิยม แต่มีความคงอยู่นานน้อยกว่าค่านิยม ซึ่งทั้งสองอย่างมีผลกระทบต่อพฤติกรรมในการทำงานร่วมกัน

เจตคติของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นผลมาจากความเชื่อถือและค่านิยมของบุคคลนั้นๆ

ความเชื่อ (Beliefs) เป็นการยอมรับความจริงเกี่ยวกับคนหรือวัตถุ ซึ่งได้รับจากความชำนาญโดยตรงหรือจากการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลหุติยภูมิ

ค่านิยม (Values) เป็นความเชื่ออย่างกว้าง ซึ่งชี้แนะการกระทำของบุคคลหรือ
วิจารณ์คุณค่าต่อเหตุการณ์ทั้งปวง

ทฤษฎีการกระทำที่มีเหตุผล (Theory of Reasoned Action) กล่าวว่า เมื่อพฤติกรรมเป็น
ทางเลือกอย่างหนึ่ง การคาดการณ์ที่ดีที่สุดในเรื่องพฤติกรรม คือ ความตั้งใจในการกระทำของ
บุคคลนั้นๆ

การเปลี่ยนเจตคติสามารถทำได้โดยการ

1. เปลี่ยนความเชื่อ และ
2. เปลี่ยนทัศนคติทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจของบุคคลนั้นๆ

ผู้บริหารให้ความสนใจอย่างมากในเรื่องเจตคติที่มีความสัมพันธ์กับงานที่ทำได้แก่

ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) เป็นเจตคติโดยทั่วไปของบุคคลที่มีต่องาน
ของเขา

ความเกี่ยวข้องกับงาน (Job Involvement) เป็นการที่พนักงานกำหนดระดับที่เข้าไปมี
ส่วนร่วมในการทำงาน และพิจารณาว่าผลการปฏิบัติงานมีความสำคัญ หรือมีความหมายต่อ
ตนเองมากน้อยเพียงใด

ความผูกพันองค์การ (Organizational commitment) เป็นการปฐมนิเทศพนักงานใน
เรื่องความจริงรักภักดี รายละเอียดและความเกี่ยวข้องกับองค์การ

ทฤษฎีอันตรวิภาคหรือความเข้าใจที่ไม่ลงรอยกัน (Cognitive dissonance) เป็น
ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างเจตคติ 2 อย่างหรือมากกว่านั้น หรือระหว่างเจตคติกับพฤติกรรม
ซึ่งเสนอโดย Leon Festinger ความไม่ลงรอยกัน นำไปสู่สถานการณ์ที่ไม่สะดวกสบายของคนเรา
ซึ่งพยายามลดความไม่ลงรอยกันนั้น ความปรารถนาเพื่อลดความไม่ลงรอยกันสามารถตัดสิน
โดย

1. ความสำคัญของปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่ตรงกัน
2. ระดับของอิทธิพลที่มีต่อความเชื่อของแต่ละคนที่มีต่อปัจจัยเหล่านั้น
3. รางวัลที่อาจเข้ามามีส่วนร่วมในความไม่ลงรอยกัน

เราสามารถลดความไม่ตรงกันโดยการเปลี่ยนพฤติกรรม โดยสรุปว่าพฤติกรรมที่ไม่เข้ากัน
ไม่มีความสำคัญเลย หรือเปลี่ยนเจตคติ

ภายหลังการศึกษาที่ Hawthorne ผู้บริหารจำนวนมากเชื่อว่าถ้าหากทำให้พนักงานมีความสุขจะช่วยให้ผลผลิตมากขึ้น และจากผลการวิจัย แสดงว่าถ้าความพึงพอใจมีผลทางบวกต่อผลผลิตภาพ นั่นคือมีผลค่อนข้างน้อย

บุคลิกภาพ (Personality) เป็นภาพรวมของคุณลักษณะทางจิตวิทยาซึ่งบอกหรืออธิบายถึงบุคคลนั้นๆ มีรูปแบบการศึกษาอยู่ 2 แนวทาง คือ

1. The Myers-Briggs Type Indicator (MBTI)

เป็นรูปแบบของการทดสอบบุคลิกภาพที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยใช้คำถาม 100 ข้อถามถึงความรู้สึกของคนว่ารู้สึกอย่างไร หรือกระทำอย่างไรในสถานการณ์ ซึ่งสามารถระบุบุคลิกภาพของคนออกเป็น 16 แบบ MBTI มาจากทฤษฎีของนักจิตวิทยาชื่อ Carl Jung คำตอบที่ได้รับสามารถจัดกลุ่มได้ดังนี้

1. ความเกี่ยวข้องกับด้านสังคม :

Extroverted (ชอบสังคม มีเพื่อน) หรือ Introverted (คิดคนเดียว) E or I

2. การชอบเก็บรวบรวมข้อมูล : Preference

Sensing (ไหวพริบ) หรือ Intuitive (สัญชาตญาณ) S or N

3. การชอบตัดสินใจ :

Thinking (ความนึกคิด) หรือ Feeling (ความรู้สึก) T or F

4. รูปแบบการตัดสินใจ :

Perceiving (รับรู้) หรือ Judging (การพิจารณา) P or J

การจัดแบ่งกลุ่มต่างๆ ขึ้นแล้วนำมารวมเป็นชุดของคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ เช่น INTJ คือบุคลิกภาพที่มีวิสัยทัศน์ โดยมีความคิดริเริ่มต่างๆ อยากรู้อีกตาม ยังไม่มีการยืนยันแข่งขันว่า MBTI สามารถใช้วัดบุคลิกภาพได้ดี ถึงแม้ว่าจะนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย

1. The Big 5 Model

เป็นแนวความคิดที่แสดงให้เห็นมิติพื้นฐานของคนที่สามารถจำแนกอุปนิสัยออกเป็น 5 ประเภท

1. Extraversion : Sociable, Talkative, Assertive

(ลักษณะนิสัยพิเศษ) : (ชอบเข้าสังคม) (ช่างพูด) (เอะอะตึงตัง)

2. Agreeableness : Good-natured, Cooperative, Trusting

(โอบอ้อมผ่อนตาม) : (นิสัยดี) (ให้ความร่วมมือ) (เป็นที่ไว้วางใจ)

3. Conscientiousness : Responsible, Dependable, Persistent,
Achievement Oriented

(มีสำนึกที่ถูกทำนองคลองธรรม) : (รับผิดชอบ)(เป็นที่พึ่งได้) (มานะอดทน)
(มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ)

4. Emotional Stability : Calm, Enthusiastic, Secure (Positive)

(มีอารมณ์ที่มั่นคง) : (เยือกเย็น) (กระตือรือร้น) (ปลอดภัย-มั่นคง)

: Versus Tense, Nervous, Depressed and

Insecurities (negative)

: (ตึงเครียด) (ประสาท) (มีความกดดัน, หดหู่เศร้าสร้อย)

(ไม่ปลอดภัย)

5. Openness to experience : Imaginative, Artistic, Sensivity, Intellectual

(เปิดรับสถานการณ์) : (จินตนาการ) (มีอารมณ์ศิลป์) (มีสติปัญญา-ไหวพริบ)

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าลักษณะนิสัยที่มีจิตสำนึกที่ถูกทำนองคลองธรรมนั้น

(Conscientiousness) จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับงานแทบทุกอย่าง

การคาดการณ์ของพฤติกรรมจากคุณลักษณะของบุคลิกภาพ

(Predicting Behavior From Personality Traits)

1. การกำหนดวิถีทางชีวิต (Locus of Control)

1.1 ภายใน (Internals) เป็นความเชื่อว่าเราสามารถควบคุมโชคชะตาของตนเองได้

1.2 ภายนอก (Externals) เป็นความเชื่อว่าอิทธิพลจากภายนอกเป็นตัวควบคุม หรือ
กำหนดชีวิตของเรา

2. การมีเล่ห์เหลี่ยมหลอกลวง (Machiavellianism)

เป็นลักษณะของคนที่ดีร้าย ไม่มีอารมณ์อ่อนไหว สะทกสะท้านและมีความเชื่อ
ว่าจุดหมายปลายทางจะสามารถบอกถึงวิธีการหรือวิถีทางได้ (มีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้า)

บุคลิกภาพนี้มีที่มาจากรัฐบุรุษของอิตาลีในศตวรรษที่ 16 มีนามว่า Nicolo Machiavelli ซึ่งเป็นคน
ที่มีเล่ห์เหลี่ยมและให้การสนับสนุนความทุจริตในการดำเนินการทางการเมืองระหว่างประเทศ

3. การนับถือ-นิยมตนเอง (Self-esteem)

เป็นความสามารถส่วนบุคคลที่จะนิยมหรือชอบหรือไม่ชอบตนเองได้

4. การดูแลสำรวจตนเอง (Self-monitoring)

เป็นความสามารถส่วนบุคคลที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ภายนอกได้

5. ชอบเสี่ยง (Risk Taking)

เป็นความเต็มใจของแต่ละคนในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเมื่อมีโอกาส จากผลการศึกษาผู้บริหารสองกลุ่มแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ชอบการเสี่ยงมากจะตัดสินใจรวดเร็ว และใช้ข้อมูลข่าวสารในการตัดสินใจน้อยกว่า ผู้บริหารกลุ่มที่ชอบเสี่ยงน้อยหรือไม่กล้าเสี่ยง รวมทั้งความถูกต้องในการตัดสินใจนั้นกลุ่มผู้บริหารที่ชอบเสี่ยงจะตัดสินใจถูกต้องกว่า

บุคลิกภาพ แบบ A หรือ B (Type A or B Personality)

Type A เป็นพวกที่มีลักษณะก้าวร้าวอย่างฝังแน่น พยายามฝ่าฟันอุปสรรคอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่คาดหวังมากเท่าไรยิ่งดี โดยใช้เวลาน้อยที่สุด และหากจำเป็นก็จะต่อต้านคนหรือ สิ่งของที่มาขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคโดยสิ้นเชิง

Type B ตรงกันข้ามกับ Type A คือมีความมานะอดทนต่อสิ่งที่มารบกวน หรือก่อให้เกิดความเสียหาย เพื่อให้ได้มาต่อสิ่งที่มุ่งมาดปรารถนา หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งค่อยเป็นค่อยไป และใช้เวลานานมากกว่าจะถึงเป้าหมายนั้นโดยไม่รู้สึกรำคาญเบื่อหน่าย บุคลิกภาพกับวัฒนธรรมประจำชาติ

รูปแบบบุคลิกภาพของคนในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งไม่สามารถระบุชัดเจนว่า ชาติใดมีบุคลิกภาพอย่างไร เพียงแต่พอสรุปได้ว่า วัฒนธรรมของชาติใดๆ จะมีอิทธิพลต่อลักษณะบุคลิกภาพสำคัญๆ ของชาตินั้น ตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมของชาติจะแตกต่างกัน ถ้าพิจารณาด้านความสัมพันธ์ของคนต่อสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมแล้วเชื่อว่าคนสามารถควบคุมสภาพแวดล้อมได้ แต่บางวัฒนธรรมมีความคิดเห็นตรงกันข้าม คือ เชื่อว่าสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่มิอำนาจเหนือสิ่งอื่นๆ เราคาดหวังอยากให้ประชากรของโลกมีวัฒนธรรมแบบ Internal Locus of control คือ เชื่อว่าสภาพแวดล้อมรอบตัวเราเป็นสิ่งที่มนุษย์ควบคุมได้

การจัดบุคลิกภาพให้สอดคล้องกับงานที่ทำ (Matching Personalities and Jobs)

Holland's typology of Personality and Sample Occupations

รูปแบบ	คุณลักษณะ	ตัวอย่างอาชีพงาน
<p>1. จริงจัง (Realistic) ชอบงานที่ออกแรงออกกำลัง ใช้ทักษะความแข็งแรงและการประสานงาน</p>	<p>ขี้อาย จริงจัง มานะอดทน มั่นคง ปฏิบัติได้</p>	<p>ช่างเครื่องกล พนักงานชุดเจาะ คนงานประกอบชิ้นส่วน ชาวนา</p>
<p>2. สืบเสาะ (Investigative) ชอบทำกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ความเข้าใจและการวิเคราะห์หาต้นตอ</p>	<p>นักวิเคราะห์ ค้นหาต้นตอ อยากรู้อยากเห็น อีตระ</p>	<p>นักชีววิทยา, นักเศรษฐศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ นักหนังสือพิมพ์</p>
<p>3. สังคม (Social) ชอบทำกิจกรรมในการช่วยเหลือและพัฒนาผู้อื่น</p>	<p>ชอบสังคม เป็นกันเอง ให้ความร่วมมือ เข้าใจ</p>	<p>พนักงานด้านสังคม ครู นักแนะแนว นักจิตวิทยาคลินิก</p>
<p>4. เจ้าระเบียบ (Conventional) ชอบสิ่งที่มีกฎเกณฑ์ เจ้าระเบียบ และกิจกรรมที่ไม่หละหลวม</p>	<p>มีประสิทธิภาพ ต้องปฏิบัติได้ ไม่ชอบจินตนา ไม่ยืดหยุ่น</p>	<p>นักบัญชี ผู้บริหารกิจการ Teller ของธนาคาร หรือเสมียน ลงบัญชี</p>
<p>5. กล้าได้กล้าเสีย (Enterprising) ชอบกิจกรรมที่ต้องใช้คำพูดวาจา ซึ่งจะเป็นโอกาสมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นและได้มาซึ่งอำนาจ</p>	<p>มีความเชื่อมั่นสูง</p>	<p>นักกฎหมาย ตัวแทนอสังหาริมทรัพย์ นักประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารธุรกิจขนาดย่อม</p>
<p>6. มีศิลปะ (Artistic) ชอบทำกิจกรรมที่ไม่มีระบบหรือแบบแผนตายตัว ชอบงานที่สบายๆ ไม่เข้มงวด เพื่อช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้</p>	<p>ชอบจินตนาการ ความไม่มีระเบียบ อุดมการณ์ เจ้าอารมณ์</p>	<p>นักวาดเขียน นักดนตรี นักเขียน นักตกแต่งภายใน</p>

การรับรู้ (Perception)

เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลรวบรวมและแปลความรู้สึกที่ประสาทสัมผัส เพื่อให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว การรับรู้และการตีความนั้นอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้ การรับรู้เป็นการตกลงใจที่สำคัญต่อผลผลิตภาพ การขาดงาน และความพึงพอใจในงาน เนื่องจากบุคคลประพฤติปฏิบัติไม่ใช่ตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริง แต่ประพฤติปฏิบัติตามที่ได้พบเห็นหรือตามความเชื่อของตนเอง

กระบวนการรับรู้ (Perceptual Process) เป็นการกระทำที่ติดต่อกันซึ่งแต่ละบุคคลยึดถือเพื่อเลือกจัดระเบียบและแปลตัวกระตุ้นจากสถานการณ์

ทฤษฎีการอ้างเหตุผล (Attribution Theory)

เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่ออธิบายถึงวิธีการที่จะวินิจฉัยว่า การที่บุคคลแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ การให้ความหมายในการอ้างเหตุผลต่อพฤติกรรมนั้นๆ เกิดจากสาเหตุภายในหรือภายนอก

สาเหตุภายนอกเกิดจากสภาพแวดล้อมทั่วไป ส่วนสาเหตุภายในเกิดจากสิ่งที่เชื่อว่าอยู่ภายใต้การควบคุมของเรา

ปัจจัยสำคัญ 3 ประการที่ใช้ในการวินิจฉัยคือ :

1. การแสดงความแตกต่าง (Distinctiveness) พฤติกรรมที่กระทำอยู่เสมอมักจะเกิดจากสาเหตุภายใน แต่ถ้าพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวก็น่าจะมาจากสาเหตุภายนอก

2. ความเป็นเอกฉันท์ (Consensus) ถ้าพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่เหมือนกับคนอื่นคือมีความเป็นเอกฉันท์ต่ำ แสดงว่าเกิดจากสาเหตุภายใน แต่ถ้าพฤติกรรมนั้นมีความเป็นเอกฉันท์สูง คือมีพฤติกรรมเหมือนกับอื่นๆ ถือว่าเป็นสาเหตุภายใน

3. ความสม่ำเสมอ (Consistency) การที่บุคคลมีพฤติกรรมเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง จึงทำให้มีแนวโน้มเชื่อว่าพฤติกรรมดังกล่าวเกิดจากสาเหตุภายใน

จากทฤษฎีข้างต้นมีข้อผิดพลาดที่ทำให้การรับรู้บิดเบือน (Perceptual Distortion) ได้แก่

1. อคติที่เข้าข้างตนเอง (Self-Serving Bias) เป็นการประมาณอิทธิพลปัจจัยภายนอกน้อยไปและประมาณอิทธิพลปัจจัยภายในมากเกินไป และข้อผิดพลาดในการอ้างเหตุผล (Attribution error) โดยอ้างถึงความสำเร็จว่ามาจากปัจจัยภายใน ส่วนความล้มเหลวมาจากปัจจัยภายนอก

2. การเลือก (Selectivity) เป็นกระบวนการซึ่งคนเรารับรู้ในสิ่งที่ได้เห็น หรือสังเกตโดยขึ้นอยู่กับความสนใจ พื้นภูมิและเจตคติ

3. การสมมุติในความเหมือนกัน (Assumed Similarity) เป็นความเชื่อว่าผู้อื่นเหมือนกับตนเอง

4. การเป็นแบบพิมพ์เดียวกันหมด (Stereotype) เป็นวิจารณ์ญาณของบุคคลบนพื้นฐานของการรับรู้ความคนหนึ่งของกลุ่มซึ่งคนนั้นสังกัดอยู่

5. การเหมารวม (Halo effect) เป็นความประทับใจโดยทั่วไปของคนแต่ละคน โดยมองจากคุณลักษณะเพียงอย่างเดียว

การเรียนรู้ (Learning)

การที่สามารถอธิบายและคาดการณ์พฤติกรรมของบุคคลได้นั้น จำเป็นต้องเข้าใจว่าคนเรานั้นเรียนรู้ได้อย่างไร

การเรียนรู้ (Learning) คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร อันเป็นผลมาจากการปฏิบัติความชำนาญ การศึกษา และการฝึกอบรม

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Theories of Learning)

1. การวางเงื่อนไขแบบดั้งเดิม (Classical Conditioning) เป็นเงื่อนไขชนิดหนึ่งที่บุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าบางอย่าง ซึ่งจะไม่ใช่สิ่งเร้าตามที่เคยเป็นมา ดังกรณีการทดลองของ Pavlov เกี่ยวกับการที่สุนัขจะน้ำลายไหลทุกครั้งที่ได้ยินเสียงกระดิ่งเนื่องจากเรียนรู้ว่าเมื่อกระดิ่งดังขึ้นมา หมายถึง จะได้ก้อนเนื้อกิน (Stimulus Response)

2. การวางเงื่อนไขโดยใช้ผลบังคับ (Operant Conditioning) Skinner ได้วางเงื่อนไขโดยการที่จะได้มาซึ่งพฤติกรรมที่ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับรางวัลหรือการตอบสนอง นั่นคือ การตอบสนองก่อให้เกิดสิ่งเร้า (Response Stimulus) เช่น รางวัลจากการทำงานเป็นสิ่งเร้า หรือตัวกระตุ้นให้คนทำงานมากขึ้น

3. การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) เป็นแนวความคิดที่เชื่อว่า คนเราสามารถเรียนรู้ด้วยการสังเกตการณ์พอกๆ กับการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง Albert Bandura เป็นผู้เสนอแนวคิดดังกล่าว โดยเริ่มจากการศึกษา Operant Conditioning และพยายามค้นหาว่าผลที่เกิดภายหลังพฤติกรรมของบุคคลนั้นเป็นผลโดยตรงจากประสบการณ์หรือจากการเฝ้าสังเกตดูผู้อื่น

Social Learning Theory บุคคลสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์และความชำนาญโดยตรง ซึ่งมี 4 ลักษณะ คือ

- Attentional Processes คือ การที่บุคคลเรียนรู้จากการระลึกได้หรือจากความสนใจ
- Retention processes คือ การเรียนรู้จากความทรงจำ
- Motor reproduction processes เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติตาม
- Reinforcement processes เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำซ้ำๆ กันหลายครั้ง

การกำหนดรูปแบบของพฤติกรรม (Shaping Behavior)

เนื่องจากการเรียนรู้จะเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการทำงานหรือก่อนหน้านั้น ผู้บริหารจะต้องมีวิธีการที่จะสอนพนักงานอย่างไร เพื่อให้เขาประพฤติปฏิบัติในวิถีทางที่เกิดประโยชน์ต่อองค์การ ซึ่งเป็นความพยายามอย่างยิ่งที่จะชี้แนะให้เขาเหล่านั้นได้เรียนรู้ทีละขั้นตอน เพื่อให้เขาค่อยๆ มีพฤติกรรมตามที่ต้องการ วิธีการในการกำหนดรูปแบบพฤติกรรมมี 4 วิธีดังนี้

1. การเสริมแรงบวก (positive reinforcement) เช่น การยกย่องชมเชยเมื่อทำงานดี
2. การเสริมแรงทางลบ (Negative reinforcement) เช่น การแกลังก์หน้าดูหนังสือ เพื่อให้ไม่ให้เกิดคำถามในห้องเรียน
3. การลงโทษ (Punishment) เช่น การให้หยุดงาน 2 - 3 วัน โดยไม่จ่ายค่าจ้าง เนื่องจากพนักงานผู้นั้นดื่มสุราในระหว่างปฏิบัติหน้าที่
4. การระงับ, เลิก หรือขาดการเสริมแรง (Extinction or absence of reinforcement) เช่น การสอนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในห้องเรียน โดยไม่สนใจเรียกนักศึกษาที่ยกมือเพื่อตอบคำถาม ทำให้นักศึกษาผู้นั้นก็จะเลิกยกมือตอบอีกต่อไป เพราะอาจารย์ไม่ให้ความสนใจ

รูปแบบตารางของการเสริมแรง แบ่งได้เป็น 2 แบบคือ

1. การเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง (Continuous reinforcement) เป็นการเสริมแรงในทุกครั้ง และทุกเวลาที่พฤติกรรมที่พึงปรารถนาเกิดขึ้น เช่น เมื่อพนักงานคนหนึ่งมาทำงานสายเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อใดที่เขามาทำงานทันเวลาได้ หัวหน้าควรพูดชมเชยเพื่อให้เขาพยายามให้ทันเวลาทำงานทุกครั้ง

2. การเสริมแรงแบบไม่ต่อเนื่องหรือเป็นช่วง ๆ (Intermittent reinforcement) คือพฤติกรรมที่พึงปรารถนาจะถูกเสริมแรงบ่อยครั้งพอที่จะทำให้พฤติกรรมดังกล่าวมีค่าพอที่จะทำซ้ำๆ แต่ไม่ใช่ทุกครั้งที่ทำ ซึ่งการเสริมแรงชนิดนี้จะเป็นในรูปของ ratio หรือ interval คือ

- Ratio schedule จะขึ้นอยู่กับจำนวนการเสริมแรงเมื่อพฤติกรรมเกิดขึ้น
- Interval Schedule จะขึ้นอยู่กับเวลาห่างจากการเสริมแรงครั้งก่อน

นอกจากนั้น การเสริมแรงแบบไม่ต่อเนื่องอาจแบ่งเป็นแบบคงที่ (Fixed) หรือแบบผันแปร (Variable)

2.1 Fixed-interval schedule รางวัลจะจัดได้ตามขั้นของเวลาที่เป็นระเบียบแผน เช่น การจ่ายค่าจ้างรายสัปดาห์ รายเดือน

2.2 Variable-interval schedule รางวัลจะจัดได้ตามเวลาที่เกิดขึ้น เนื่องจากการเสริมแรงไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ เช่น อาจารย์บรรยายได้บอกนักศึกษาว่าจะมีการทดสอบย่อยระหว่างเรียน โดยไม่บอกว่าจะทดสอบเมื่อไร เพียงแต่ว่าจะเก็บคะแนนไว้ 20 คะแนน

2.3 Fixed-ratio schedule รางวัลจะเกิดขึ้นภายหลังที่มีพฤติกรรมที่แน่นอนเกิดขึ้น เช่น การจ่ายค่าจ้างรายชิ้น

2.4 Variable-ratio schedule รางวัลผันแปร เนื่องจากพฤติกรรมของแต่ละคน เช่น การจ่ายค่า Commission ให้พนักงานขาย

โดยทั่วไปแล้ว variable schedule ค่อนข้างจะนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มากหรือสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลจะตื่นตัวมากกว่าเพราะว่ามีปัจจัยที่ทำให้ประหลาดใจ

วิธีการที่นำไปใช้กับบางองค์การโดยเฉพาะ

1. การใช้ล็อตเตอรี่เพื่อลดการขาดงาน คือ การให้รางวัลพนักงานที่มาทำงานสม่ำเสมอโดยวิธีจับฉลากรายชื่อพนักงานที่ไม่ขาดงานเพื่อรับรางวัล
2. การจ่าย Well Pay VS. Side Pay เป็นการจ่ายโบนัสให้พนักงานที่ไม่ขาดงานในช่วงเวลา 4 สัปดาห์ทำงาน และจ่ายค่าแรงให้ถ้าเจ็บป่วยหลังจากการขาดงาน 8 ชั่วโมงแรก
3. ระเบียบวินัยของพนักงาน ผู้บริหารควรเข้ามาแก้ไขปัญหาด้านกฎระเบียบขององค์การให้ถูกต้องทันทีทันใด โดยพิจารณาถึงความรุนแรงของการลงโทษ ให้เหมาะสมกับความรุนแรงของการกระทำผิด

4. โครงการพัฒนาฝึกอบรม ควรจัดโปรแกรมการฝึกอบรมที่น่าสนใจ โดยมีการตั้งใจช่วยเหลือพนักงานที่เข้ารับการฝึกอบรมเรียนรู้ และนำไปใช้จัดหาโอกาสให้พนักงานได้นำความรู้ใหม่ไปปฏิบัติ ฯลฯ
5. การริเริ่มโครงการอุปถัมภ์ สืบเนื่องมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้ที่อยู่ในอุปถัมภ์ เขาจะกระทำตามที่ได้รับการบอกกล่าวหรือเลียนแบบการกระทำจากผู้ที่เป็นที่เลื่อมใส
6. การบริหารด้วยตนเอง แนวความคิดทางการบริหารที่นำไปประยุกต์ใช้ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องใช้สำหรับการบริหารพฤติกรรมผู้อื่น แต่ยังสามารถนำไปใช้เพื่อบริหารพฤติกรรมของตนเองได้ ซึ่งเป็นการลดความคุมจากฝ่ายบริหาร

คำถามท้ายบท

บทที่ 14

1. คำว่าพฤติกรรม (Behavior) และพฤติกรรมองค์การ (Organizational Behavior) มีความหมายเช่นใด มีวัตถุประสงค์ที่จำเป็นต้องศึกษาพฤติกรรมองค์การ สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักบริหารมากน้อยเพียงใด อธิบาย
  2. บุคลิกภาพ (Personality), การรับรู้ (Perception) มีความหมายเช่นใด ขอให้ระบุบุคลิกภาพที่สำคัญๆ มาสัก 3 ตัวอย่าง
  3. อธิบายความหมายของคำต่อไปนี้
    - 3.1 Locus of control
    - 3.2 Machiavellianism
    - 3.3 Self-Esteem
    - 3.4 Self-Monitoring
    - 3.5 Halo-Effect
    - 3.6 Stereotyping
    - 3.7 Assumed Similarity
    - 3.8 Operant Conditioning
    - 3.9 Social Learning Theory
-